

Narkomaniya, narkobiznes və ona qarşı mübarizədə kitabxanaların rolu

(Əlavə və dəyişikliklərlə)

Metodik vəsait

Respublikanın kütləvi və ixtisaslaşdırılmış kitabxanaları, Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemləri üçün

BAKİ – 2019

Tərtibçi:

L.Əhmədova

Elmi redaktor:

K.Tahirov,
professor,
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Redaktor:

A.Abdullayeva
tarix üzrə fəlsəfə doktoru

Narkomaniya, narkobiznes və ona qarşı mübarizədə kitabxanaların rolu: metodik vəsait / Tərt. ed. L.Əhmədova; elmi red. K.Tahirov; red. A.Abdullayeva.- Əlavə və dəyişikliklərlə.- Bakı, 2019.- 44 s.

Hər bir ölkədə narkomanıyanın qarşısının alınması üçün çox ciddi təşkilati, profilaktik tədbirlər görülməli, lazımi izahat işi aparılmalı, səhiyyə, təbliğat orqanları narkomanıyanın insan üçün, bəşəriyyət, cəmiyyət üçün nə qədər təhlükəli, faciəli olduğunu hərtərəfli açıb göstərməli və insanları bu xəstəliyə qurşanmaqdan çəkindirməlidirlər.

Heydər Əliyev,
ümummilli lider

Tərtibçidən

Müasir dünyada cəmiyyəti narahat edən problemlər içərisində ən mürəkkəbi, faciəvi nəticələrə gətirib çıxaranı narkomaniya-dır. Narkomaniya və narkobiznes təkcə insanların sağlamlığına, mənəviyyatına deyil, həm də dünya iqtisadiyyatına ciddi zərbə vurur. O, dünyada münaqişə və müharibə ocaqlarının, işğal və nəzarətsiz zonaların, nüvə bazalarının, terrorçu mərkəzlərin, mütəşəkkil cinayətkar qrupların yaradılması, silah alverinin güclənməsinə təsir göstərir.

Təqdim edilən metodik vəsaitdə narkomaniya haqqında ümumi məlumat verilmiş, Azərbaycan Respublikasının narkomaniya və narkobiznesə qarşı mübarizədə həyata keçirdiyi tədbirlər, eləcə də narkomaniya ilə mübarizədə kitabxanalarda təşkil olunacaq tədbirlərə dair tövsiyələr, görkəmli şəxslərin fikirləri və digər məlumatlar əks etdirilmişdir.

Vəsaitlə bağlı rəy və təkliflərini Milli Kitabxanaya ünvanlayan mütəxəssis və oxuculara əvvəlcədən öz minnətdarlığımızı bildiririk.

Ünvan: AZ-1000 Bakı şəh., Xaqani küç. 57

E-mail: metodik@anl.az

Narkomaniya haqqında ümumi məlumat

“**Narkomaniya**” yunan sözü olub, “**narko – bihuşluq**”, “**maniya – asılılıq**” deməkdir. Narkomaniya cəmiyyətin meydana gəldiyi, onun ayrı-ayrı siniflərə, sosial təbəqə və qruplara bölündüyü qədim zamanlardan yaranmış, hələ qədim dövrlərdə tiryəkdən bəzi xəstəliklərin müalicəsində istifadə olunmuşdur.

Avropa və Asiya qitələrində məskunlaşmış xalqların mifologiyasında yağlı xaşxaş insanların ağrı və əzablarının qənimini kimi qavranılmış, xaşxaş qozasından alınan şirə (tiryək) isə həmişə tibbi məqsədlər üçün istifadə edilmişdir. Tiryekli preparatlar orta əsrlərdə təbabətdə geniş yayılmış, ondan hazırlanan dərmanlardan ruhi xəstələri sakitləşdirmək, əzabları azaltmaq, spazm və sarsıntıları, pozulmuş əsəb-sinir sistemini bərpa etmək kimi müalicə işlərində istifadə olunmuşdur. Artıq, getdikcə narkotik maddələrin hazırlanmasında, əkilib-becərilməsində xeyli təcrübə qazanmış insanlar müasir texnologiyalardan istifadə etməklə yeni uyşdurucu maddələr istehsal edirdilər. XIX əsrin ortalarında narkomaniya tarixinin yeni bir dəhşətli mərhələsi narkotik maddələrin müasir üsulla – venadaxilinə yeridilməsi ilə başlanmışdır. Beləliklə, leksikona “**narkotik**”, “**narkotik vasitələr**” terminləri daxil olmuşdur.

Narkotik – mərkəzi sinir sisteminə spesifik təsir göstərən və tez bir zamanda asılılıq yaradan maddədir. O toksik maddə olduğundan insanın bütün orqanizminə, ürək-damar sistemindən tutmuş, sinir sisteminə qədər mənfi təsir göstərərək, onun xarakterini dəyişir, xəstə özünü idarə edə bilmir. Orqanizm zəifləyir, bədən arıqlayır, insanın fiziki gücü tükənir. Bu da son nəticədə aqressivliyə, cinayətkarlığa və ölüm hallarına gətirib çıxarır. Uzun illərin araşdırmaları göstərir ki, narkomanlıq insanı həqiqətən də fiziki və ruhi cəhətdən şikəst edir, onun ömrünü qısaldır.

Erkən yaşından narkotik qəbul etməyə başlayan insanın orta ömrü 35-40 il olur. Narkoman narkotik maddələr qəbul edərkən, ən azı 10-15 nəfəri də narkomanlığa cəlb edə bilər.

BMT-nin 1987-ci il Konvensiyasına daxil olan ölkələrin **“Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında”** Bəyannaməsinə əsasən **“26 iyun – Narkomaniya və narkotiklərin qeyri-qanuni dövriyyəsinə qarşı Ümumdünya mübarizə günü”** kimi qeyd olunur. Ayrı-ayrı dövlətlər ildən-ilə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi ilə səmərəli mübarizə üsullarını və narkomanlığın müalicə metodlarını təkmilləşdirmək və bu sahədə yeni mübarizə üsullarını kəşf etmək istiqamətində səylərini artırır. Fərdi şəkildə və ya beynəlxalq əməkdaşlıq çərçivəsində bu problemə qarşı birgə mübarizə aparılmasına baxmayaraq, dünya üzrə narkomaniyaya düşər olanların sayı ildən-ilə artmaqdadır. Müxtəlif adamlar tərəfindən eyni iynədən venadaxili narkotik maddə qəbul etməyə görə 90 faiz narkoman QİÇS (Qazanılmış İmmun Çatışmazlığı Sindromu) xəstəliyinə yoluxmuşdur.

Dünya Səhiyyə Təşkilatının məlumatına əsasən, yer kürəsinin 250 milyon sakini planetimizin ən qlobal problemlərindən birinə çevrilən bu ağır bəlanın əzabını yaşamaqdadır. Bu statistikanın 47 milyon nəfəri Latın Amerikasının ölkələrinin payına düşür. Bu gün təkcə Meksikada narkomaniyanın bəlasına düşər olmuş insanların sayı 1 milyon 200 min nəfəri ötür. Avropa Birliyi ölkələrinə gəldikdə isə orada 750 minə yaxın insan narkotik maddələrin istifadəçisidir.

Ölkəmizdə isə 2010-cu ildə Azərbaycanda narkotik istifadəçilərinin sayı 25 489 nəfər, 2011-ci ildə 26 716 nəfər, 2012-ci ildə 27 910 nəfər, 2013-cü ildə 28 376, 2014-cü ildə 28 656, 2015-ci ildə isə 28 555, 2016-cı ildə 29 448, 2017-ci ildə 30 131, 2018-ci ildə 31 432 nəfər olub. Narkomanların 26 346 nəfəri dispanser, 5086 nəfəri profilaktik qeydiyyatdadır. Ötən il 694 nəfər narkoman qeydiyyatdan çıxarılıb. Ümumilikdə, narkotik istifadəçiləri arasında 25-45 yaş arası insanlar üstünlük təşkil edirlər. Azərbaycan

canda narkomanlar daha çox opiat qrupuna daxil olan narkotiklərdən – tiryək, heroin və kokosdan istifadə edirlər. Ancaq ekspertlərin fikrincə, bu rəqəm gerçəkliyi əks etdirmir. Çünki, narkomanların heç də hamısı qeydiyyatda düşmür.

Yaddan çıxartmamalıyıq ki, narkomanlıq yoluxucu xəstəlikdir, üstəlik də QİÇS-ə aparan bir yol kimi gizli şəkildə sürətlə yayılmaq xüsusiyyətlərinə malikdir.

Azərbaycan Respublikasının narkomaniya və narkobiznesə qarşı mübarizədə həyata keçirdiyi tədbirlər

Avropa və Asiya qitələrinin qovuşduğu ərazidə yerləşən Azərbaycan öz təbiəti, təbii sərvətləri etibarlı ilə olduqca zəngin ölkədir. Ərazisinin çox geniş olmamasına baxmayaraq, Yer planetində mövcud olan 11 iqlim qurşağından 9-u ölkə ərazisindən keçir. Ona görə də bir gün ərzində respublikanın bir tərəfindən digər tərəfinə getməklə ölkə ərazisində səhra, yarımsəhra, mülayim, subtropik, kontinental və digər iqlim şəraitinə rast gəlmək olar. Məhz göstərilən iqlim şəraitləri ölkənin bütün bölgələrində narkotik tərkibli bitkilərin həm əkilib becərilməsinə, həm də belə bitkilərin yabani halda bitməsinə şərait yaratmışdır.

SSRİ dövründə yaşadığımız 70 il ərzində ölkəmiz narkomaniya problemi ilə məşğul olmaq, ona qarşı mübarizə aparmaq əvəzinə daha çox bu problemi gizlətməyə, narkotizmin cəmiyyətdə mövcudluğunu inkar etməyə çalışmış və nəticədə, asılılıq kimi müalicəsi çox çətin başa gələn dəhşətli xəstəliyin yayılmasına səbəb olmuşdur. Narkotiklərlə bağlı cinayətlər haqqında rəsmi statistik məlumatlar ictimaiyyət və kütləvi informasiya vasitələrindən həmişə qapalı saxlanılmışdır.

Ölkəmiz öz müstəqilliyinə qovuşduqdan sonra bütün sahələrdə olduğu kimi narkomanlıq və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsi sahəsində də ardıcıl və məqsədyönlü addımlar atılmışdır. Bu sahədə ölkədə lazım olan normativ-hüquqi baza, müvafiq təşkilati strukturlar yaradılmış və milli proqramlar hazırlanıb həyata keçirilmişdir.

Onu da qeyd etmək ki, Azərbaycan bu sahədəki problemlə ona böyük maddi və mənəvi ziyan vurmuş Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi şəraitində mübarizə aparır. Ermənistanın apardığı etnik təmizləmə və qəsbkarlıq siyasəti nəticəsində Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ və onun ətrafında yerləşən 7 rayo-

nu zəbt edilmişdir. BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü ildə qəbul etdiyi 4 qətnaməyə baxmayaraq, Ermənistan silahlı qüvvələri işğalı bugünədək davam etdirdiyindən, Azərbaycanın İranla olan dövlət sərhədinin 132 kilometrlik hissəsi nəzarətsiz zonaya çevrilmişdir. Həmin ərazilərdən də Avropaya və digər ölkələrə güclü narkotik axını həyata keçirilir.

İşğal olunmuş və nəzarətdən çıxmış torpaqlarımızda ermənilər tərəfindən narkotik tərkibli bitkilərin becərilməsi, yeni növ narkotiklərin sintezi üzrə laboratoriyaların açılması, narkotiklərin istehsalı və tranzit bazasının yaradılması, onun satışından əldə edilən külli miqdarda gəlirin terrorçu qrupların yaradılması və təlim keçmələrinə istiqamətlənməsi təhlükənin miqyasını daha da artırır ki, bu da dünyanın bütün sivil ölkələrini düşündürməlidir. Çünki, bölgədə narkotiklərin kök salması, tək-cə ölkə və region üçün deyil, həm də digər dövlətlər üçün gələcəkdə qarşısı alınmaz qüvvəyə çevrilə bilər.

1992-ci ildə Azərbaycan Respublikası BMT-yə tam hüquqlu üzv olduqdan sonra **“Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında”** BMT-nin 1988-ci il konvensiyasına qoşulmuşdur.

Ümummilli lider Heydər Əliyev narkomanlığa və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizəni ümumdövlət vəzifəsi hesab edərək, 1996-cı il avqustun 26-da **“Narkomanlığa və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə tədbirləri haqqında”** müvafiq fərman imzalamış və problemin həlli üçün keçirilən tədbirlər keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoymuşdur. Bu fərman əsasında ölkəmizdə 2000-ci ilədək narkomanlığın yayılmasına, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə üzrə Ümummilli Proqram hazırlanmış, Narkomanlığa və Narkotik Vasitələrin Qanunsuz Dövriyyəsinə Qarşı Mübarizə üzrə Dövlət Komissiyası yaradılmışdır.

1997-ci ildə Ulu öndər BMT-nin Yaxın və Orta Şərqdə Narkotiklərin Qanunsuz Dövriyyəsinə Nəzarət üzrə Yardımcı

Komissiyasının 32-ci sessiyasında çıxış edərək Azərbaycan Respublikasının bu problemin həllində ardıcıl addımlar atacağını və dünya ictimaiyyəti ilə bu məsələdə bir yerdə olacağını bir daha bəyan etmişdir.

1998-ci ildə Azərbaycan Respublikası BMT-nin **“Narkotik vasitələr haqqında”** 1961-ci il və **“Psixotrop maddələr haqqında”** 1971-ci il Konvensiyalarına qoşulmuşdur.

1999-cu il iyun ayının 18-də **“Narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və prekursorların qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizə haqqında”** Azərbaycan Respublikasının Qanunu qəbul edilmişdir. Qanunun başlıca əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda narkotik tərkibli bitkilərin kultivasiyası, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin istehsalı, dərman preparatlarının və xammalın hazırlanması qanunla qadağan edilmişdir.

Ulu Öndərin 15 iyul 2000-ci il tarixli fərmanı ilə **“2000-2006-cı ilədək narkomanlığın yayılmasına, narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin qeyri-qanuni dövriyyəsinə qarşı mübarizə üzrə”** Milli Proqram qəbul edilmişdir. Bu proqramın tələblərindən irəli gələn məsələlərin həlli, eləcə də aidiyyətli dövlət orqanları arasında qarşılıqlı əlaqələrin təşkil edilməsi və nəzarət mexanizminin həyata keçirilməsi məqsədilə xüsusi Dövlət Komissiyası yaradılmışdır.

2000-ci ildə Azərbaycan Respublikası Avropa Şurasına tamhüquqlü üzv olduqdan sonra Avropa və dünya birliyinə inteqrasiya zəminində Avropa İttifaqı və BMT-nin İnkişaf Proqramı ilə birgə **“Cənubi Qafqazda Narkotiklərə Nəzarət”** (SCAD) Regional Yardım Proqramı fəaliyyətə başlamışdır.

Ulu Öndər 2000-ci il iyul ayının 5-də BMT Baş Katibinin müavini Pino Arlakki ilə görüşündə demişdir: “Narkotiklərlə mübarizə sahəsində biz bir çox tədbirlər görmüşük... Azərbaycan, coğrafi vəziyyətinə və mövqeyinə görə narkotiklərin Əfqanıstandan, Mərkəzi Asiyadan Qərbə, həm də İrandan Şimala, Qərbə daşdığı yolun üzərində yerləşir. Biz bunu bilirik, nəzərə alırıq, lazımi tədbirlər görürük... Ancaq biz arxayınlaşmırıq, həmin

kanalların qarşısını almaq üçün daim lazımı tədbirlər görürük və görəcəyik. Biz nəinki narkotiklərin daşınması üçün tranzit ölkə kimi bununla mübarizə aparırıq, eyni zamanda istəyirik ki, ölkəmizin vətəndaşları arasında narkotik vasitələrdən istifadə yayılmasın...”

2001-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi tərəfindən **“Narkoloji xidmət və nəzarət haqqında”** Qanun qəbul olunmuşdur.

2005-ci ildə görülən işlərin məntiqi davamı kimi beynəlxalq qurumların tövsiyələrinə, qoşulduğumuz Konvensiyaların müddəalarına uyğun olaraq **“Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”** Azərbaycan Respublikasının Qanunu Milli Məclisdə qəbul olunmuş və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev cənabları tərəfindən imzalanmışdır. Prezident İlham Əliyevin 28 iyun 2005-ci il tarixli Fərmanı ilə təsdiq olunmuş **“Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında”** Qanun narkotiklərlə mübarizə istiqamətində müvafiq dövlət və ictimai qurumlar qarşısında konkret vəzifələr qoymuş və bu istiqamətdə fəaliyyətin hüquqi bazasını təşkil etmişdir. Qanunun başlıca əhəmiyyəti ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin alınması, saxlanması, satılması, əldə edilməsi, paylaşdırılması, buraxılması, daşınması, göndərilməsi, istifadə edilməsi, onların dövriyyəsinə dair sənədlərin tərtib edilməsi, narkotik tərkibli bitkilərin kultivasiyası, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin istehsalı, dərman preparatlarının və xammalın hazırlanması qanunla qadağan edilmişdir. Qanunun 9-cu maddəsində narkotik vasitələrin və ya psixotrop maddələrin dövriyyəsinə dair Milli İnformasiya Mərkəzinin yaradılmasından, informasiya orqanlarının qarşısında qoyulan vəzifələrdən bəhs edilmişdir.

Ölkə başçısı 2007-ci il 28 iyun tarixində 2007-2012-ci illəri əhatə edən **“Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsi və narkoman-**

lığın yayılması ilə mübarizə üzrə” Dövlət Proqramının qəbul olunması ilə bağlı Sərəncam imzalamışdır. Həmin sənədin davamı olaraq Prezident İlham Əliyev 24 iyun 2013-cü ildə **“Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair”** yeni Dövlət Proqramının qəbul olunması ilə bağlı daha bir sərəncam imzalamışdır. Sayca dördüncü olan və 2013-2018-ci illəri əhatə edən Dövlət Proqramının icrasında əsas məqsəd ölkə əhalisinin sağlamlığının qorunması üçün ciddi təhlükə olan, sosial-iqtisadi inkişafa mənfi təsir göstərən narkotik maddələrin ölkəmizə idxalının qarşısının alınması, narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və prekursorların qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizənin gücləndirilməsidir.

15 sentyabr 2017-ci ildə ölkə başçısının sərəncamı ilə təsdiq edilən **“Azərbaycan gəncliyi 2017-2021-ci illərdə”** Dövlət Proqramında da Azərbaycanda gənclər siyasətinin daha səmərəli həyata keçirilməsinə nail olmaq, cəmiyyətin bütün sahələrində gənclərin fəal iştirakına şərait yaratmaq, onların yaradıcı və innovativ potensialının üzə çıxarılmasını dəstəkləməklə yanaşı, onların sağlam həyat tərzi (narkomaniya, tütün, alkoqol və digər psixooaktiv maddələrin mənfi təsiri, infeksiyon və qeyri-infeksiyon xəstəliklərin profilaktikası, sağlam qidalanma) ilə bağlı maarifləndirmə tədbirlərinin keçirilməsi, biliklərinin artırılması və davranışlarının təkmilləşdirilməsi ilə bağlı məsələlərdə öz əksini tapmışdır.

Narkotizmlə və narkobizneslə mübarizədə regional və beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsi, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsi və elmi-texniki əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi səmərəli addımlardan biri hesab olunur. Belə əlaqələrin və əməkdaşlığın qloballaşması ilk növbədə müvafiq ölkənin özünün, bilavasitə, milli təhlükəsizliyinin təmin edilməsi baxımından əhəmiyyətlidir. Ona görə də milli təhlükəsizliyin təmin olunmasında narkomanlığın, eləcə də narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinin qarşısının alınması və belə təzahürlərin aradan

qaldırılması sahəsində həyata keçirilən tədbirlər əsas yerlərdən birini tutur.

Bakıda 2011-ci il 17 oktyabr tarixində **“Narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə”** mövzusunda keçirilmiş iki günlük beynəlxalq konfrans, bu baxımdan, çox böyük əhəmiyyət kəsb etmişdir. Dünya Gömrük Təşkilatının (DGT) və Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin birgə təşkilatçılığı, BMT-nin dəstəyi ilə keçirilən konfransda 42 ölkənin müvafiq qurumlarının, 7 beynəlxalq təşkilatın 87-dən çox nümayəndəsi iştirak etmişdi. Tədbirdə müstəqilliyimizin bərpa-sından ötən 20 il ərzində Azərbaycanda narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizənin həmişə diqqət mərkəzində olması, narkotiklərlə mübarizə sahəsində təkmilləşdirilmiş normativ hüquqi bazanın mövcudluğu, ölkəmizin BMT-nin narkotik vasitələr və psixotrop maddələrlə əlaqədar baza konvensiyalarına qoşulması, bu sahədə məsələləri tənzimləyən çoxsaylı milli qanunvericilik aktlarının qəbul olunması qeyd edilmiş və yüksək qiymətləndirilmişdir.

Bu il də ölkəmiz narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığın yayılmasına qarşı mübarizə ilə bağlı keçiriləcək beynəlxalq konfransa ev sahibliyi edəcəkdir. Belə ki, dövlət başçısı İlham Əliyev Narkotiklərlə Mübarizə üzrə 36-cı Beynəlxalq Konfransın 2019-cu il 16-18 aprel tarixlərində Bakıda keçirilməsi ilə əlaqədar təşkilat komitəsinin yaradılması haqqında 15 noyabr 2018-ci ildə Sərəncam imzalamışdır.

Narkomaniya və narkobiznesə qarşı mübarizədə kitabxanaların qarşısında duran vəzifələr

Bu gün bəşəriyyəti düşündürən, rahatsız edən ən ağırlı problemlərdən biri və ən başlıcası, cəmiyyətin ciddi bəlasına, xalqın, millətin təhlükə mənbəyinə çevrilən narkomaniyadır. Yeniyetmə və gənclərinin narkomaniyaya qurşanması onların təhsildən yayınmasına, ictimai həyatdan uzaqlaşmasına, ətrafdakı insanlara daha çox cinayətkar simasının aşılmasına və ən əsası da sağlamlılıqlarının zərbə altında qalmasına səbəb olur. Kitabxanaçılar narkomaniyanın və digər zərərli vərdişlərin gənc nəslin tərbiyəsinə mənfi təsir etməməsi üçün mütəmadi olaraq maarifləndirici tədbirlər keçirməlidirlər:

- Elektron məlumat bazası və virtual kitab sərgilərinin hazırlanması;
- Məlumat blokunun yaradılması;
- Onlayn biblioterapiya;
- Müsəbiqələrin keçirilməsi;
- Virtual dəyirmi masa və elmi-praktik konfransın təşkili;
- “Könüllü qrupları”nın yaradılması və fəaliyyəti;
- **Ləpbukların (“Lapbook”ların)** hazırlanması.

Narkomaniya, alkoqol, siqaret kimi zərərli vərdişlərə qarşı, İİV/QİÇS əleyhinə mübarizə ilə bağlı elektron məlumat bazasının hazırlanması tövsiyə olunur. Bazanı hazırlayan zaman kitabxanaçılar öz mövcud kitabxana fondları ilə bərabər Milli Kitabxana və digər respublika kitabxana fondlarında və elektron kitabxanalarda olan resurslardan da istifadə edə bilərlər.

Nümunə:

“Narkomaniyaya yox deyək !” Elektron məlumat bazası

- Rəsmi sənədlər
- Beynəlxalq konvensiyalar
- Narkomaniya haqqında ümumi anlayış
- Narkomaniya və narkobiznesə qarşı Beynəlxalq Mübarizə günü haqqında məlumat
- Görkəmli şəxslər narkomaniya haqqında
- Nəşrlər
- Kitablar
- Məqalələr
- Fotoqalereya
- Videoqalereya
- Faydalı linklər

Qeyd edək ki, müntəzəm olaraq yenilənən məlumat bazası yeniyetmə və gənclərlə yanaşı, bu sahədə kifayət qədər məlumatlı olmayan valideynlər, həmçinin, kitabxanaya gələ bilməyən fiziki qüsurlu oxucular üçün də faydalı olacaqdır.

Oxucular arasında zərərli vərdişlərin profilaktikası sahəsində maarifləndirmə tədbirlərindən biri də **virtual kitab sərgisinin** hazırlanmasıdır. Virtual kitab sərgisini hazırlayan zaman həm kitabxananın fondunda olan sənədlərdən, həm də elektron resurslardan istifadə etmək lazımdır. Slaydlar şəklində hazırlanan sərgidə narkotik vasitələrin insan həyatına vurduğu zərərlər haqqında məlumatlar, bu mövzuda Azərbaycan və digər dillərdə yazılan kitablar, qəzet və jurnal məqalələri, izahlı mətnlər, audio-vizual sənədlər və s. öz əksini tapa bilər. Virtual kitab sərgisini hazırlayan zaman kitabın üz qabığı, biblioqrafik təsviri, annotasiyası və kitabın onlayn versiyası və ya linkini yerləşdirmək olar.

Nümunə:

Virtual kitab sərgisi

Slayd 1: Sərginin başlığı “Sağlam həyat naminə narkotikdən uzaq durmaq”

Slayd 2: Rəsmi sənədlər

- *Narkotiklərlə Mübarizə üzrə 36-cı Beynəlxalq Konfransın 2019-cu ildə Bakı şəhərində keçirilməsi ilə əlaqədar Təşkilat Komitəsinin yaradılması haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, Bakı şəhəri, 15 noyabr 2018-ci il // Azərbaycan.- 2018.- 16 noyabr.- S.2.*
- *“Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair 2013-2018-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi barədə: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 24 iyun 2013-cü il // Azərbaycan.-2013.- 25 iyun.- S.2.*
- *“Azərbaycan gəncliyi 2017-2021-ci illərdə” Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 15 sentyabr 2017-ci il // Azərbaycan.-2017.-17 sentyabr.- S.12.*
- *Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu: 28 iyun 2005-ci il, № 959- IIQ.- Bakı: Qanun, 2013.- 31 s.*
- *Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə əlaqədar cinayətlər / Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi. İyirmi altıncı fəsil.- Bakı: Hüquq ədəbiyyatı nəşriyyatı, 2006.- 280 s.*
- *Narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və prekursorlar: sənədlər toplusu.- Bakı: Hüquq ədəbiyyatı, 2003.- 224 s.*

Slayd 3: Kitablar Azərbaycan dilində

- *Kəngərli, A. Narkotik maddə - ailəvi qırğın “silahı”:* məlumat-təbliğət kitabı / Asif Kəngərli [ön söz, red.]; rəssam A.Rüstəmov, A.Məmmədli, E.Qocayeva (üz qabığı); foto O.Mustafayev.- Bakı: Mütərcim NPM, 2018.- 98, [2] s.
- *Kəngərli, A. Alkoqol – sağlamlığın və sağlam həyat tərzinin düşməni* / Asif Kəngərli [ön söz, red.]; rəssam.: A.Rüstəmov, A.Məmmədli, E.Qocayeva (üz qabığı); foto O.Mustafayev.- Bakı: Mütərcim, 2018.- 90, [2] s.
- *Kəngərli, A. Tütiünçəkmə barədə hər şey:məlumat-təbliğət kitabı /Asif Kəngərli [ön söz, red.]; rəssam A.Rüstəmov; foto O.Mustafayev.- Bakı: Mütərcim NPM, 2018.- 62, [2] s*
- *Narkomaniya, narkobiznes və ona qarşı mübarizədə kitabxanaların rolu: Respublikanın kütləvi və ixtisaslaşdırılmış kitabxanaları, Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemləri üçün metodik vəsait: metodik tövsiyələr / Tərt. M.Talıbova; ixtisas red. və buraxılışa məsul K.Tahirov; red. A.Abdullayeva; Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi; Azərbaycan Milli Kİtabxanası.- Bakı: [s.n.], 2012.- 40 s.*

Rus dilində

- *Велимедова, О. Подростковая наркомания: психологические проблемы / Ольга Велимедова.- Баку: АГПУ, 2005.- 150 с.*
- *Международно-правовые основы противодействия незаконному обороту наркотиков: сборник документов / Сост.: В.С.Овчинский, А.В.Федоров.- Москва: ИНФРА-Москва, 2009. - 624 с.*
- *Сирота, Н. Профилактика наркомании и алкоголизма: учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению и специальности психология / Наталья Сирота, В.М.Ялтонский; рец.*

A.Ш.Тхостов, Е.Г.Дозорцева.- Москва: Академия, 2008.- 174, [2] с.

Slayd 4: Qəzet və jurnallarda nəşr olunan məqalələr Azərbaycan dilində

- *Balabəyov, M. Narkotiklərə deyil, kitablara aludə olaq / Mehdi Balabəyov // İki sahil.- 2018.- 25 avqust.- S.14.*
- *İdrisoğlu (Mehdiyev), A. Yer üzünün “xroniki vəbası” / Ağalar İdrisoğlu (Mehdiyev) // Azad Azərbaycan.- 2018.- 14 fevral.- S.7.*
- *Narkomaniya cəmiyyəti təhdid edən bələdir // İki sahil. - 2016.- 1 oktyabr.- S.22.*
- *Narkomaniya ictimai bələdir // İki sahil.- 2016.- 20 fevral.- S.15.*

Rus dilində

- *Малахова, Е. Знак беды: наркомания излечима, и это не миф, а реальность / Елена Малахова // Каспий.- 2016.- 20 апреля, № 69.- С. 11.*
- *Эфендиев, М. “К борьбе против наркомании и незаконного оборота наркотиков необходимо подходить всесторонне” / Мазахир Эфендиев // Бакинский рабочий.- 2018.- 28 декабря.- С.4.*

Slayd 5: Sitat:

Narkotiklərə nəzarət, narkomaniya və narkobiznes ilə mübarizə əsrimizin son illərində dünyada ümumbəşəri bir problem olmuşdur. Bu mübarizə hər bir ölkənin, xalqın, millətin fiziki və şüuri sağlamlığı uğrunda aparılan mübarizədir.

Heydər Əliyev,
ümmətmilli lider

Slayd 6: Narkomaniyaya aid bukletlər:

- *Narkomaniya cəmiyyətlər üçün bələdir: buklet / Azərb. Resp. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, “Mədəniyyət Dalğası” İctimai Birliyi.- Bakı: [QHT nəşriyyat], 2018.- 1 v.*
- *Narkomaniya sosial bələdir!...: buklet / Azərb. Resp. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, Həkimlər və Təbib Tələbələr İctimai Birliyi.- Bakı: QHT nəşriyyatı, 2018.- 1 v.*
- *Narkomaniya: çətin və erkən ölüm: buklet / Azərb. Respub. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Döv. Dəstəyi Şurası, Dövlətçilik Ənənələrinin Təbliği İctimai Birliyi.- Bakı: [n.y.], 2018.- 1 v.*
- *Narkomaniya və QİÇŞ-lə mübarizə aktualdır: buklet / Azərb. Resp. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, Muğan İnkişafa Yardım İctimai Birliyi.- Ucar: [n. y.], 2018.- 1 v.*

Əgər kitabxananın narkomaniyaya və digər zərərli vərdislərə aid bukleti, məlumat vərəqələri varsa sərginin bu bölməsində yerləşdirilə bilər.

Slayd 7: Sərgini hazırlayan kitabxananın ünvanı, əlaqə telefonları, saytı və e-mail ünvanı.

Qeyd edək ki, slaydlar artırıla da bilər.

Əhali arasında sağlam həyat tərzinin təbliğ olunması, narkomanlığın fəsadları haqqında gənclərdə düzgün təsəvvürün formalaşması, eyni zamanda ictimaiyyətin diqqətinin narkomanlıqla bağlı problemlərin həllinə cəlb olunmasında sayt və sosial şəbəkələrin rolu böyükdür. Bu məqsədlə də kitabxanalar sayt və sosial şəbəkələrdə **“DAYAN – Ağ ölümə STOP!”**, **“Narkomaniya əsrimizin bəlasıdır”**, **“Sağlam həyat naminə narkomaniyaya YOX deyək”**, **“Günün mövzusu”**, **“Bunları unutmayın!”** və s. adda **məlumat blokları** yarada bilərlər. Hər gün yenilənən

məlumat blokunda üç dildə - Azərbaycan, rus və ingilis dillərində narkomaniya və onun törətdiyi fəsadlar, narkomanlar arasında yayılmış xəstəliklər, narkotik vasitələrin orqanizmə mənfi təsirləri, həmçinin, digər zərərli vərdişlər haqqında məlumatların yerləşdirilməsi tövsiyə olunur.

Nümunə:

• “Günün mövzusu- NARKOMANIYA”

“Narkomaniya haqqında ümumi anlayış - “Narkomaniya” yunan sözü olub, “narko – bihuşluq”, “maniya - asıllıq” deməkdir. Narkomaniya cəmiyyətin meydana gəldiyi, onun ayrı-ayrı siniflərə, sosial təbəqə və qruplara bölündüyü qədim zamanlardan yaranmışdır. Narkomaniyanın yayılması millətin sağlam həyat tərzini üçün təhlükə törədir. Narkotik maddələrin qəbul edilməsi ilə insan fiziki və psixoloji cəhətdən məhv olur. Narkomaniya yaddaş və təfəkkürü pozur, həyata, proseslərə qarşı laqeydlik yaradır. Narkotik vasitələrdən istifadə orqanizmin zəifləməsinə, bədənin arıqlamasına və fiziki gücün düşməsinə, daxili orqanların, xüsusən də qara ciyər və böyrəklərin funksiyasının pozulmasına gətirib çıxarır”.

Qeyd edək ki, kitabxanaçılar narkomaniya və digər zərərli vərdişlər və onların törətdiyi fəsadlarla bağlı faydalı məlumatları və bu mövzuya uyğun nəşrlərin siyahısını hazırlayaraq oxucuların e-poçt ünvanlarına göndərə bilirlər.

Blokda həmçinin, narkomaniyanın gənclərin həyatında törətdiyi faciələrə aid tövsiyə xarakterli nəşrlər, bukletlər, yaddaş kitabçası və zəruri əyani, metodik vəsaitlər, xüsusi sosial reklamlar, şəkillər, şüarlar, narkomaniyadan əzab çəkənlərin faciəli həyatından bəhs edən qısa videoçarxlar yerləşdirmək olar.

Blokda **“Faydalı linklərə keçid”** bölməsinin yaradılması da tövsiyə olunur. Bölmədə Azərbaycan Milli Kitabxanası (AMK), Prezident Kitabxanası, Respublika Gənclər Kitabxanası (RGK), Respublika Uşaq Kitabxanası (RUK) və digər kitabxanaların saytlarının linklərini yerləşdirmək olar. Oxucular həmin kitabxanaların saytlarına keçid etməklə elektron kataloq, elektron

kitabxanadan, narkomaniyaya aid tammətənli resurslardan, məlumat bazalarından yararlı bilərlər.

Bundan əlavə bir sıra idarə və təşkilatların saytlarının linklərinə keçid oxuculara narkomaniya və digər zərərli vərdişlər üzrə məlumat axtarışında çox kömək edə bilər.

Uşaq, yeniyetmə və gənclərlə bərabər valideynlərin də bu sahədə tam və dolğun informasiya və biliklərə malik olmaları üçün informasiya blokunda **“Valideynlərə tövsiyə”** adlı bölmənin yaradılması məqsəduyğundur. Bölmə vasitəsilə valideynlərə mütəmadi olaraq narkomaniya, alkoqol, siqaret kimi pis vərdişlər, onlarla mübarizə, həmçinin, yetkinlik dövründə uşaqlarla rəftar, onlara diqqət və qayğı, asudə vaxtın səmərəli təşkili və s. mövzularda tövsiyələr verilə bilər.

Onlayn biblioterapiya. Həm uşaqların, həm də gənc nəslin düzgün tərbiyə olunmasında mütaliənin əhəmiyyəti danılmazdır. Mütaliə söz xəzinəmizi artırmaqla yanaşı, dünyaya və ictimai-sosial hadisələrə baxış şəklimizi dəyişdirir, doğru qərarlar verib düzgün seçimlər etməyimizə kömək edir. Bu məqsədlə də kitabxanaçılar veb saytlarında bəşəriyyətin ən böyük faciəsi olan narkomaniyadan, onun bələlərindən, eləcə də ondan qurtulmaq yollarından bəhs edən kitabların siyahılarını, onların üz qabığı, biblioqrafik təsviri, annotasiyası və əgər mümkünsə həmin kitabların elektron versiyalarını yerləşdirə bilər. Bölmədə kitab yerləşdirərkən kitabxanaçılar xüsusilə diqqətli olmalıdırlar. Burada əsasən narkomaniyanın böyük faciə olduğunu oxucunun nəzərinə çatdıran, gəncliyi bu bələdan uzaq olmağa səsləyən, onların düzgün və sağlam tərbiyəsinə yönələn kitablar öz əksini tapmalıdır. Belə kitablara *Çingiz Abdullayevin “Mavi mələklər”, “Qisasın ölçüsü”, Elxan Elatlının “Görünməyən izlər”, Azər Əliyevin “Cəhənnəmə gedən yol”, Elxan Xanəlizadənin “Zəncir”, Asif Kəngərlinin “Bəla”, “Tütüncəkmə barədə hər şey”, “Narkotik maddə - ailəvi qırğın “silahı””, Natiq Rəsulzadənin “Kabuslar arasında”, Camal Zeynalıoğlunun “Tanrı cəzası”* və s roman, pyes və hekayələri nümunə göstərmək olar.

Gənclər arasında narkomaniyaya qarşı mübarizə işinin gücləndirilməsi, onların sağlam həyat tərzində tərbiyə olunmaları məqsədilə kitabxanalar regionda fəaliyyət göstərən məktəb və liseylər, uşaq yaradıcılıq mərkəzləri, rəsm məktəbləri ilə birgə **“Zərərli vərdislər və ondan törənən fəsadlar”**, **“Bəşəriyyətin düçar olduğu bəla”**, **“Gəlin, gələcəyimizi qoruyaq!”**, **“Narkomaniyanın genfondumuza gətirdiyi fəsadlar”**, **“Narkomaniya və acınacaqlı həyat”** və s. mövzularda rəsm müsabiqə-sərgisi keçirə bilərlər. Bunun üçün kitabxanalar bir ay öncədən həm kitabxana daxilində, həm də kitabxananın veb saytında, sosial şəbəkələrdə, yerli qəzetlərdə elan verməli, müsabiqənin şərtlərini açıqlamalıdır.

Nümunə:

“Ağ ölümə qarşı mübarizə apar!” adlı rəsm müsabiqə-sərgisinin şərtləri

- *Müsabiqəyə daxil olan rəsm işləri mövzuya uyğun olmalıdır;*
- *Rəsm işlərinin ölçüləri 40x60 sm olmaqla (çərçivəsiz), akvarellə (və yaxud fırça, qara qələm, kömür və s.) çəkilməlidir;*
- *Rəsmlərin arxasına asılqan və ya ilgək (petlə) bərkidilməlidir;*
- *Rəsmi arxa tərəfində aşağı hissədə işin adı, yerinə yetirilmə texnikası, müəllifin adı, soyadı, doğum tarixi, təhsil aldığı məktəb, sinif və ya işlədiyi yer, ünvan və əlaqə nömrəsi yazılmalıdır;*
- *Müsabiqədə ümumtəhsil məktəblərinin V-XI sinif şagirdləri və 25 yaşınadək olan gənclər iştirak edə bilərlər;*
- *Müsabiqənin qalibləri xüsusi diplom və hədiyyələrlə təltif olunacaq, sonda təqdim olunan rəsm əsərlərinin sərgisi keçiriləcəkdir.*

Müsabiqəyə təqdim edilmiş işlərin qiymətləndirilməsi üçün münisiflər heyəti təşkil edilməlidir. Münisiflər heyətinin tərkibi

pəşəkar rəssamlardan, rayon (şəhər) İcra Hakimiyyəti, rayon (şəhər) Regional Təhsil, Mədəniyyət İdarəsinin, Səhiyyə təşkilatlarının nümayəndələri və kitabxanaçılarından ibarət ola bilər. Tədbir öncəsi iştirakla bağlı müvafiq qurumlara rəsmi dəvətnamə göndərməlidir. Keçirilən tədbirin işıqlandırılması üçün tədbir haqqında press-reviz hazırlanmalıdır. Yaradılmış münisflər heyəti tərəfindən ilk 3 yer müəyyən olunduqdan sonra müsabiqəyə təqdim edilmiş, lakin qalib olmamış digər işlərin sahibləri isə həvəsləndirici diplomlarla təltif oluna bilərlər.

Virtual dəyirmi masa – oxucuların narkomaniya və onun törətdiyi dəhşətlər haqqında ətraflı biliklərə malik olmaları üçün kitabxanalar Regional Mədəniyyət və Təhsil İdarələri, səhiyyə, hüquq mühafizə orqanları, dini qurumlar və digər təşkilatlarla birgə regionlararası və ya region daxilində **“Gələcəyimizi narkomaniyaya qurban verməyək”**, **“Narkomaniya! Bəs onun əlacı nədir?”**, **“Narkomaniya və onunla mübarizə yolları”** və digər mövzular ətrafında virtual dəyirmi masalar təşkil edə bilərlər. Əsasən maarifləndirmə xarakteri daşıyan virtual dəyirmi masanı təşkil edən zaman müzakirə olunacaq məsələlər öncədən müəyyənləşdirilməli, mütəxəssislərin konkret mövzularda çıxışları nəzərdə tutulmalı və mövzu ilə bağlı suallar hazırlanmalıdır. Kitabxanaçı tədbirlə bağlı sosial şəbəkələrdə, kitabxananın saytında, yerli qəzətdə elan yerləşdirməli və iştirakçıların onlayn qeydiyyatdan keçmələrinə nəzarət etməlidir.

Qeyd edək ki, belə tədbirlərin video çəkilişini kitabxananın saytında, sosial şəbəkələrdə paylaşmaqla daha çox istifadəçinin məlumatlandırılmasına imkan yaratmaq olar.

Narkomaniya və narkobiznesə qarşı mübarizə mövzusunda yeniyetmə və gənc oxucular arasında **elmi-praktik konfransların** keçirilməsi də olduqca vacibdir. **“Zərərli vərdişlərin fəsadları”**, **“Narkomaniya - ölümə aparan yol”**, **“Biz sağlam həyat tərzi istəyirik”** və s. mövzularda keçirilən konfranslarda yeniyetmə və gənclərlə yanaşı, kitabxanaçılar, şəhər (rayon) ictimaiyyətinin nümayəndələri, din xadimləri, hüquq-mühafizə orqanları,

həkimlər, valideynlər, kütləvi informasiya vasitələri (KİV) nümayəndələri iştirak edə bilirlər. Konfransdan öncə kitabxanaçı dövət ediləcək qonaqları, çıxışları, konfransın vaxtı və yerini müəyyən-ləşdirərək kitabxananın saytında elan yerləşdirməlidir. Konfrans-dan sonra narkomaniyaya və onun fəsadlarına qarşı əyani vəsaitlərin, jurnal və bukletlərin, audio və video materialları əks etdirən disklərin, üzərində narkomaniya əleyhinə şüarlar yazılan köynəklərin tədbir iştirakçılarında paylanması tövsiyə olunur.

Narkomaniya və digər zərərli vərdişlərin törətdiyi fəsadların yeniyetmə və gənclər arasında təbliği zamanı kitabxanaçılar **“Könüllü oxucu qrupları”**nın köməyindən yararlanma bilirlər. Qeyd edək ki, bu sahədə könüllülər fəal oxuculardan yeniyetmə və gənclərdən, xüsusilə də, yuxarı sinif şagirdləri, universitet tələbələrindən təşkil oluna bilər. **“Könüllü oxucu qrupları”** narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və digər zərərli vərdişlərlə bağlı qısa məlumat xarakterli kitabçalar, bukletlər, bu sahədə yeni çap olunmuş kitablar haqqında informasiya və rəqələri hazırlayıb yaxın ərazilərdə evlərə paylaya, bu mövzuda öz oxuduqları kitablar haqqında oxuculara məlumat verə bilirlər. Könüllülər həmçinin **“Narkomaniya - əsrin bəlası”**, **“Narkomaniyaya DUR deyək”** və s. başlıqlarda maarifləndirici əhəmiyyət daşıyan sosial çarxlar da hazırlaya bilirlər. Narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və digər zərərli vərdişlərin törətdiyi dəhşətlərin yer aldığı belə sosial çarxların sayt və sosial şəbəkələrdə yayım-lanması olduqca vacibdir.

Bildiyimiz kimi, narkomaniyaya qoşulanların arasında yeni-yetmə və gənclərlə yanaşı uşaqlar da az deyil. Onları bu pis vərdişlərdən uzaqlaşdırmaq üçün uşaqların iştirakı ilə narkomani-ya ilə bağlı **“Ləpbuk”**ların (**“lapbook”**-əl ilə hazırlanmış qovluq şəkilli kitabça) hazırlanması da olduqca faydalıdır. İlk dəfə Amerikalı alimlər tərəfindən təqdim edilən **ləpbuk** assosiativ yaddaş və düşüncənin inkişafı üçün nəzərdə tutulmuşdur. **Ləpbuk** – bir mövzuya həsr edilmiş materialları əks etdirən cibləri, bölmələri olan qovluqdur. Bu, müvafiq mövzu üzrə

informasiyanı azyaşlı uşaqların daha yaxşı qavramasına imkan verən ən yaxşı vasitədir.

Ləpbukları hazırlayarkən ilk növbədə mövzu seçilməli və plan hazırlanmalıdır. Plan hazırlandıqdan dərhal sonra həmin mövzu üzrə qovluğun hazırlanması üçün lazım olan ləvazimatlar toplanmalıdır.

Nümunə: “Narkomaniya uşaqların gözü ilə” ləpbuk

Ləpbukun bölmələri:

- “Narkomaniya haqqında qısa məlumat”;
- “Narkotik maddələrin növləri”;
- “Narkotikadan yaranan xəstəliklər” məlumat (şəkillərlə);
- Narkomaniya və insan orqanizmi (şəkillərlə);
- Narkomanlığın əlamətləri (şəkillərlə);
- Narkomaniya və onun törətdiyi fəsadlarla bağlı yazılan kitablar (Azərbaycan və digər dillərdə);

Qovluğun bölmələri və orada yerləşdirilən məlumat və şəkillər, maketlərin hazırlanması bilavasitə uşaqların təxəyyülündən asılıdır. Ona görə də təqdim olunan ləpbuk fərqli ola bilər. Layihə çərçivəsində ləpbukların hazırlanması uşaqların həmin mövzu üzrə daha geniş informasiya əldə etmələrinə kömək edəcəkdir.

Ləpbuk hazırlayarkən uşaqlar kitabxanaçıların və həmin sahənin mütəxəssislərinin tövsiyələrindən faydalana bilərlər. Uşaqları həvəsləndirmək məqsədilə kitabxanada hazırlanmış ləpbuklara sərgi-baxış keçirmək olar. Eyni zamanda kitabxananın saytında, sosial şəbəkələrdə hazırlanmış ləpbukları nümayiş etdirməklə istifadəçilər tərəfindən daha çox bəyənilən işləri mükafatlandırmaq azyaşlı oxucular üçün stimül olar.

Kitabxanaçılar uşaq və yeniyetmələrin zərərli vərdişlər, həmçinin, fiziki aktivlik, spirtli içkilər, tütünçəkmə və s. sahələr üzrə bilik və vərdişlərini müəyyən etmək, onların məlumatlılıq səviyəsini öyrənmək məqsədilə yazılı və şifahi formada, **poçtla (elektron poçt) və onlayn üsullarla anket sorğuları** keçirə bilərlər.

Keçirilən sorğu zamanı anket tədqiqatçı tərəfindən bilavasitə iştirakçıya təqdim olunur. İştirakçı anketi doldurduqdan sonra

onu tədqiqatçıya geri qaytarır. **Poçt (ənənəvi və ya elektron) vasitəsi ilə keçirilən sorğu zamanı** anket sualları iştirakçıya poçtla göndərilir və poçtla da geri alınır. Poçtla göndərilən anketdə suallarla yanaşı iştirakçıya ünvanlanmış qoşma məktubun qoyulması da tövsiyə olunur. Məktubda sadə, aydın və qısa formada tədqiqatın məqsədi və vəzifələri, əhəmiyyəti qeyd olunmalıdır.

Onlayn sorğu müasir dövrdə daha çox populyarlıq qazanmışdır. Onlayn metodun üstünlüyü anket formasının sadəliyi və informasiyanın alınması tezliyindədir. Onlayn sorğu zamanı sualları vaxt baxımından istənilən an cavablandırmaq olar.

Uşaqlar üçün keçirilən onlayn sorğu zamanı isə cavablar yazılı forma ilə yanaşı sxem, qrafik şəkillər, illüstrasiya, rəng və digər formalarda da hazırlana bilər. Belə formalardan istifadə etməklə hazırlanan anket sorğusu uşaqlarda böyük maraq doğurmaqla yanaşı, həm də əyləncəlidir. Sxem, qrafik şəkillər, illüstrasiya, rəng və digər formalardan istifadə olunan zaman anketin giriş hissəsində onların hansı mənə verdiyi mütləq qeyd olunmalıdır.

Nümunə:

Hörmətli oxucular!

Kitabxanamız narkomaniya və onun törətdiyi fəsadlara dair oxucuların məlumatlılıq səviyyəsini yoxlamaq məqsədilə onlayn anket sorğusu keçirir.

Sizi bu anket-sorğuda iştirak etməyə dəvət edirik.

Sualları diqqətlə oxuyub cavab variantlarından birini qeyd edin. Uyğun cavab olmadıqda öz fikirlərinizi qısa şəkildə yazın.

İştirakçının anonimliyi qorunacaqdır.

Sorğuda iştirak etdiyiniz üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

Anket

1. *Narkotiklər və narkomaniya haqqında məlumatınız varmı?*

- Bəli

- Xeyr
- Qismən

2. *Narkotik maddələrin insan orqanizminə ziyanı barədə məlumatınız varmı?*

- Bəli
- Xeyr
- Qismən

3. *Narkotika və digər pis vərdişlərə meyl etməyin səbəbləri hansılardır?*

Sizin fikirləriniz _____

4. *Əgər sizin yaxınlarınızdan kimsə narkotikadan istifadə edərsə sizin ona münasibətiniz necə olardı?*

Sizin fikirləriniz _____

5. *Narkomaniya və digər pis vərdişlərlə mübarizə ilə bağlı məlumatınız varmı?*

- Bəli
- Xeyr
- Qismən

6. *Saytımızda narkomaniya ilə bağlı yerləşdirilən elektron məlumat bazaları, virtual xidmətlər sizi qane edirmi?*

- Bəli
- Xeyr
- Qismən

7. *Narkomaniya və onunla mübarizə ilə bağlı hansı kitabları oxumusunuz?*

Sizin fikirləriniz _____

8. *Saytımızda bununla bağlı hansı yeniliklərin olmasını istərdiniz?*

Təklifləriniz _____

9. *Narkomaniyaya qarşı mübarizə ilə bağlı sizin təklifləriniz varmı?*

Təklifləriniz _____

İştirakçı haqqında məlumat.

Yaşınız:

- 10-15
- 15-17

Cinsiniz:

- Qadın
- Kişi

Sorğuda iştirakınız üçün təşəkkür edirik.

Qeyd edək ki, kitabxanaçılar onlayn anket sorğusunu Azərbaycan dili ilə yanaşı rus və ingilis dillərində də keçirə bilərlər. Bu sosial şəbəkələrdən istifadə edən rus və ingilisdilli oxucuların həmin sorğuda iştirakını təmin edəcəkdir.

ƏLAVƏLƏR

Əlavə 1

Narkotiklərlə Mübarizə üzrə 36-cı Beynəlxalq Konfransın 2019-cu ildə Bakı şəhərində keçirilməsi ilə əlaqədar Təşkilat Komitəsinin yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi və narkomanlıq bu gün dünyanı narahat edən əsas problemlərdən biridir. Dünya dövlətləri narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə üsullarını və narkomanlığın müalicəsi metodlarını təkmilləşdirirlər.

Azərbaycan Respublikası müstəqilliyini bərpa edəndən bəri dövlət quruculuğu, siyasi, iqtisadi, sosial və digər sahələrdə həyata keçirilən islahatlar nəticəsində narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizə üzrə beynəlxalq standartlara uyğun institusional və qanunvericilik tədbirləri həyata keçirilmiş, beynəlxalq təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq münasibətləri qurulmuşdur.

Narkotiklərlə Mübarizə üzrə Beynəlxalq Konfransın qərarına əsasən, Azərbaycan 2019-cu ildə bu mötəbər qurumun növbəti konfransına ev sahibliyi edəcəkdir. Belə bir qərarın qəbul olunması ölkəmiz üçün olduqca mühümdür və beynəlxalq təşkilatlarla tərəfdaşlıq münasibətlərinin yüksək səviyyədə olduğunu göstərir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Narkotiklərlə Mübarizə üzrə 36-cı Beynəlxalq Konfransın 2019-cu il 16-18 aprel tarixlərində Bakı şəhərində keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə **qərara alıram**:

1. Narkotiklərlə Mübarizə üzrə 36-cı Beynəlxalq Konfransın 2019-cu il 16-18 aprel tarixlərində Bakı şəhərində keçirilməsi ilə əlaqədar aşağıdakı tərkibdə Təşkilat Komitəsi yaradılsın:

Təşkilat Komitəsinin sədri

Əli Həsənov – Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini

Təşkilat Komitəsi sədrinin müavini

Ramil Usubov – Azərbaycan Respublikasının daxili işlər naziri

Təşkilat Komitəsinin üzvləri

Elmar Məmmədیارov – Azərbaycan Respublikasının xarici işlər naziri

Samir Şərifov – Azərbaycan Respublikasının maliyyə naziri

Oqtay Şirəliyev – Azərbaycan Respublikasının səhiyyə naziri

Fikrət Məmmədov – Azərbaycan Respublikasının ədliyyə naziri

Ceyhun Bayramov – Azərbaycan Respublikasının təhsil naziri

Azad Rəhimov – Azərbaycan Respublikasının gənclər və idman naziri

Əbülfəs Qarayev – Azərbaycan Respublikasının mədəniyyət naziri

Zakir Qaralov – Azərbaycan Respublikasının Baş prokuroru

Səfər Mehdiyev – Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsinin sədri

Mədət Quliyev – Azərbaycan Respublikası Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinin rəisi

Elçin Quliyev – Azərbaycan Respublikası Dövlət Sərhəd Xidmətinin rəisi

Nuşirəvan Məhərrəmov – Azərbaycan Respublikası Milli Televiziya və Radio Şurasının sədri

Azay Quliyev – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurasının sədri, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı

Fidumə Hüseynova – Bakı Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının müavini

Rauf Zeyni – Azərbaycan Milli Qeyri-Hökumət Təşkilatları Forumunun prezidenti

2. Bu Sərəncamın 1-ci hissəsi ilə yaradılan Təşkilat Komitəsi 2019-cu il 16-18 aprel tarixlərində Narkotiklərlə Mübarizə üzrə 36-cı Beynəlxalq Konfransın Bakı şəhərində keçirilməsinə dair tədbirlər planı hazırlayıb həyata keçirsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Sərəncamdan irəli gələn məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 15 noyabr 2018-ci il

Əlavə 2

Narkomaniya haqqında sitatlar

Hər bir ölkədə narkotik maddələrin istehsalı, onların qeyri-qanuni istifadəsi ilə ciddi mübarizə aparılmalıdır.

Narkomaniya gənclərin düçar ola biləcəyi ən böyük fəlakətdir! İnsanın sağlamlığını qorumaq, onu fiziki əzablardan xilas etmək mühüm, xeyirxah işdir.

Heydər Əliyev,
ümummillî lider

Azərbaycan dövləti narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizəni ümumdövlət vəzifəsi hesab edərək, beynəlxalq birliyin bu sahədə bütün səylərini dəstəkləyir.

XXI əsrin çağırışlarından hesab edilən narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsi bəşəriyyətin gələcəyinə böyük təhlükə yaradır.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Narkomaniya – qarşısında bəşəriyyətin aciz qaldığı ən arzu-olunmaz yoluxucu xəstəlik, sağlamlığın, mənəviyyatın, sevincin, səadətin, ən ülvî hisslərin, bir sözlə, insanlığın qənimidir. Ona görə də dinindən, dilindən, irqindən, milliyyətindən asılı olmayaraq hər bir bəşər övladının ən müqəddəs borcu - insanlığa qənim olan bu bəla ilə fəal mübarizə aparmaq olmalıdır. Çünki, yalnız mütərəqqi bəşəriyyətin səylərini birləşdirmə yolu ilə gələcək nə-

silləri üçüncü minillikdə narkomanıyanın qorxunc təhlükəsindən qorumaq mümkün olacaqdır.

Əli Həsənov,
*Azərbaycan Respublikası Baş nazirinin müavini,
Narkomanlığa və narkotik vasitələrin qanunsuz dövriyyəsinə
qarşı mübarizə üzrə Dövlət Komissiyasının sədri*

Müasir dünyamızda artıq lokallıqdan çıxaraq “qloballaşan” bəlalardan biri də narkomanıyadır. Dünyada, eləcə də respublikamızda müvafiq dövlət qurumları tərəfindən narkomanıyaya qarşı durmadan mübarizə aparılır. Əlbəttə ki, biz, bu dəhşətli bəla ilə birgə mübarizə aparılmasının məqsədyönlülüyünü və vacibliyini yaxşı anlayaraq, “ağ ölüm”ə bütün istiqamətlərdən “ölümcül zərbə” vurulmasını zəruri hesab edirik.

Bayram Hacızadə,
Əməkdar incəsənət xadimi

Mən dünyada iki böyük bədbəxtlik tanıyıram: bunlardan biri vicdan əzabı, o biri də sağalmaz xəstəlik olan narkomanıyadır.

Lev Tolstov,
Rus yazıçısı

Nə spirtli içki, nə də siqaretlə zəhərlənmə, yoxsa bütün digər tövsiyələr faydasız olacaq.

Fyodor Qriqorveyç Uqlov,
Həkim-cərrah

Bilmirəm, həşişdən ölümcül zəhərlənmənin nəticələri ilə on illik təcrübədən keçmiş tiryəkçilərin süqutu arasında bərabərlik işarəsi qoymaq olar, ya yox, lakin mən təsdiq edirəm ki, onların biri sakitcə tovlayan həşiş, digəri isə əndazə bilməyən iblisdir.

Şarl Bodler,
Fransa şairi

Batan adamı xilas etmək üçün, təkəcə sənin əlini ona uzatmağın kifayət deyil, o da gərək sənə əlini uzatsın.

Viktor Pelevin,
Rus yazıçısı

**Həkim-narkoloq, yazıçı Asif Kəngərlinin
“Narkotik maddə - ailəvi qırğın silahı”
kitabından seçmələr**

Tarixən dünyanın bir çox millətləri digərlərinin soyqırımına məruz qalıblar... İndi hansısa bir millətin yox, bütün bəşəriyyətin soyqırımı başlayıb: narkomafiya dilindən, dinindən, irqindən, cinsindən, yaşayış yerindən asılı olmayaraq dünyanın yeniyetmələrlə gənclərini hədəf seçərək onları öz qurbanına çevirir, məhv eləyir. Bəşəriyyət total terror, total soyqırımın əlində aciz qalıb: sağlamlığımız, əsrlərlə formalaşan genofondumuz, mənəvi-əxlaqi dəyərlər, mədəniyyət, milli mentalitet, ailə institutu, elm, din, maddi resurslar... Damokl qılıncı altında, böyük bir təhlükədədir, insanlar!

2018

Tənəzzül
Pantomima

I gəliş. Ərzaq dükanının qabağı. İri, bahalı bir cip gəlib dayanır. Dolu bədənli, şıq geyimli bir gənc mağından düşüb dükana daxil olur. Alacağı şeyləri əli ilə göstərir. Satıcı cəld dörd torba yığıb piştaxtanın üstünə qoyur. Gənc oğlan cibindən bir dəstə iri kağız pul çıxarır. O, pulu verib qalığını almadan tez mağına tərəf gedir. Satıcı əlində kağız pul oğlan gedən tərəfə baxa-baxa qalır...

II gəliş. Həmin gənc işlənmiş “Mercedes”də gəlir, dükana daxil olur. Şıq olmasa da geyimi pis deyil. Cibindən irili-xırdalı kağız pul çıxarır, alacaqlarını işarə ilə göstərir və iki torba mal alır. O, pulun qalığı olan dəmir pulları almaq istəyir, lakin son

anda ondan imtina edir. Satıcı əlində dəmir pullar o gedən tərəfə baxır...

III gəliş. Gənc oğlan köhnə “Jiquli”də gəlir. O arıqlayıb, üzü tüklü, paltarı nimdaşdır. Oğlan sağa-sola boylanır. Dükana girir, siqaret və tum alır, dəmir pullarla hesabı ödəyir. Gedir. Satıcı onun arxasınca heyrətlə baxır...

IV gəliş. Həmin gənc piyada, axsaya-axsaya, əlində bir torba gəlir. Çox arıqlamış, üzü tüklü, ayaqqabısı və paltarı cırıq vəziyyətdədir. O torbanı piştaxtanın üstünə qoyur, gətirdiyi boş şüşələri təhvil verib bir qutu siqaret alır. Gənc başını aşağı salıb yavaş-yavaş ordan uzaqlaşır. Satıcı onun arxasınca baxır, başını bulayır...

2011

Məndən söyləməkdir, sizdən...

Həyatda olduğu kimi bu aləmdə də hər şey sadədən mürəkkəbə, azdan çoxa doğru gedir: adam əvvəlcə siqaret çəkir, sonra nəşə çəkir, axırda iynə vurur... Narkotikə tərəf gedən o bəlalı yol məhz siqaretdən başlayır. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı bir araşdırma aparıb: onlar siqaret çəkməyə başlayan gəncləri on-on ayıraraq yollarını izləyiblər. Məlum olub ki, hər onluğun beşi yalnız siqaret çəkməklə kifayətlənib, ikinci beşliyin isə ikisi bir-iki dəfə, ikisi beş-on dəfə, biri isə daimi nəşə çəkən xəstəyə - nəşəxora çevrilir. Və həmin xəstə beş-altı ildən sonra ağır narkotikə - heroinə keçir. İş bununla da bitmir, o narkoman əvvəlcədən tanıdığı dostlarını, yoldaşlarını, qohum və qonşularını heroinə cəlb etməyə çalışır. Nəticə isə çox acınacaqlı olur, bunu siz özünüz də təsəvvürünüzdə canlandırma bilərsiniz. Demək, bu günün siqaret çəkəni sabahın potensial narkomanı deməkdir. Ona görə də siqaret çəkməyə sadəcə siqaretçəkmə kimi yox, narkomaniyanın başlanğıcı kimi baxmaq və ona qarşı mübarizə aparmaq lazımdı - başqa yolumuz yoxdur!

Əvvəllər narkotikin nə olduğunu bilməyən bir gənc, deyək ki, heroin qəbul etməyə başladı. Gəlin görək, bu zaman narkotik maddə həmin gənci nələrdən məhrum edir? Mənə görə, o adam beş şeydən: əvvəla can sağlığından, pul-paradan, yaxşı addan, sonra bu dünyasından və o dünyasından məhrum olur.

1. O, hər şeydən qabaq, insanın sağlamlığını əlindən alır, onu ağır xəstəliklərə düçar edir. Narkomaniya-psixosomatik xəstəlik sayılır, yəni bu həm başın, həm də bədənin xəstəliyidir. Beləsinin nə sağlam canı, nə də sağlam ruhu ola bilər.

2. Narkotik maddə bahadır, onu almaq çoxlu pul tələb edir. Daim artan bu tələbatı ödəmək üçün narkoman pula gedən nəyi varsa, satır və həmin pulu narkotikə sərf edir. Nəticədə, əvvəllər zəngin olan bir şəxs sonda var-yoxdan çıxır, müflisləşir və borca düşür... Narkomaniya-öz ölümünü pulla satın almaqdır.

3. Hər kəs istəyər ki, yaxşı adı olsun, “çünki yaman addan ölüm yaxşıdır”. Narkoman kim olursa-olsun, hansı ad-sana, fiziki və maddi imkanlara sahib olursa-olsun, onun adına bir damğa vurulmuş olur: “Narkoman”. Və o, bu ləkəli adla yaşamaq məcburiyyətində qalır.

4. Narkotik maddə insanı bu dünyanın nemətlərindən məhrum edir: narkoman ailə və dostlarından uzaqlaşır, həyatdan, təbiətdən, yeyib-içməkdən, gəzməkdən, işi, məşğuliyyəti, hobbisi və sairədən zövq almır. Onun yalnız bir arzusu olur: nə olursa-olsun heroin tapmaq və iynə vurmaq! Əslində narkoman heç o maddədən də həzz ala bilmir, yalnız “ağrıya vurur”, amma buna baxmayaraq güclü meylin də qarşısında duruş gətirə bilmir. Yəni “həm Əli aşından olur, həm də Vəli aşından”.

5. Narkotik maddə insanı o dünyanın nemətindən, yəni cənnətdən də məhrum edir, çünki Allahın buyurduğu doğru yoldan sapıb Şeytana qulluq edən bir bəndəni Allah öz cənnətinə niyə qəbul etsin?

2012

Əlavə 4

31 may – Tütünlə mübarizə günü

Dünya Səhiyyə Təşkilatı tərəfindən 1987-ci ildən etibarən hər il may ayının 31-i dünya tütünlə mübarizə günü kimi qeyd olunur. Dünya Səhiyyə Təşkilatı qeyd edir ki, hər il 5,4 milyon insan siqaretin səbəb olduğu xəstəliklərdən həyatını itirir.

Siqaretdən asılılıq ən öldürücü kütləvi zəhərlənmə yoludur. Hər bir siqaretdə orqanizm üçün zəhərli, bir başa xərçəngə səbəb olan və ya xərçəngin yaranmasını sürətləndirən 4000-dən çox kimyəvi maddə aşkarlanmışdır. Bunlardan ən az 50-sinin bir başa xərçəng xəstəliyi yaratdığı elmi əsaslarla sübut olunmuşdur. Bir insanda siqaretdən asılılıq yaradan maddə nikotindir. Nikotin ürək döyüntülərini artırır, arterial təzyiqi yüksəldir, qanı qatılaşdırır. Siqaret tüstüsündəki karbonmonooksit qazı qanda oksigenin qatılığını azaldır, toxumalara kifayət qədər oksigen çatdırılmasını əngəlləyir, bu səbəbdən siqaret çəkən insanlar əhəmiyyətsiz sayıla biləcək fiziki aktivliklər zamanı siqaret çəkməyənlərlə müqayisədə daha tez yorulur.

26 iyun - BMT-nin Narkotiklərlə mübarizə günü

BMT-nin 1987-ci il Konvensiyasına daxil olan ölkələrin *“Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsinə qarşı mübarizə haqqında”* Bəyannaməsinə əsasən, dünya əhalisi 26 iyunu “Narkomaniya və Narkobiznesə Qarşı Ümumdünya Mübarizə Günü” kimi qeyd etməkdədir.

Narkomaniya insanları sağalmaz xəstəliklər məngənəsində boğan “ağ ölüm”, narkotik zəhərlərdən psixi asılılıq yaradan xəstəlikdir. Bu xəstəliyə tutulmuş şəxslər özlərini cəmiyyətdən

təcrid edirlər. Bu da onların ətrafdakı insanlara münasibətini dəyişir. Belə insanlara cəmiyyətin hər bir təbəqəsində rast gəlmək olur. Narkomanlıq eynilə narkotiklərin qanunsuz dövriyyəsinin coğrafiyası kimi sərhəd tanımır. Bu dəhşətli xəstəlik dinindən, dilindən, irqindən, sosial vəziyyətindən və s. asılı olmayaraq hamı üçün eyni dərəcədə təhlükəlidir.

Azərbaycan 1998-ci ildə BMT-nin “Narkotik vasitələr haqqında” 1961-ci il və “Psixotrop maddələr haqqında” 1971-ci il, “Narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizə haqqında” 1988-ci il konvensiyalarına da qoşulmuş, 18 iyun 1999-cu il tarixli **“Narkotik vasitələr, psixotrop maddələr və prekursorların qanunsuz dövriyyəsi ilə mübarizə haqqında”** Azərbaycan Respublikasının qanununa müvafiq olaraq, ölkəmizdə narkotik tərkibli bitkilərin kultivasiyası, narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin istehsalı, dərman preparatlarının və xammalın hazırlanması qadağan edilmişdir.

3 oktyabr - Ümumdünya Alkoqolizmlə mübarizə günü

Ümumdünya Alkoqolizmlə Mübarizə Günü heç bir beynəlxalq təşkilat tərəfindən təsis edilməsə və rəsmi status daşımasa da, həkimlər və sosial işçilər ictimaiyyətin diqqətini alkoqol qəbul etməyin və onun doğurduğu problemlərin nəticəsinə cəlb etməyə çağırırlar. Ümumdünya Alkoqolizmlə Mübarizə Günü XIX əsrdə ABŞ-da həyatını sərxoşluqla mübarizəyə həsr edən ictimai xadim Con Finçin xatirəsinə həsr edilib.

Həmin gün dövlət qurumları və ictimai təşkilatlar alkoqolizm problemlərinə, onun doğurduğu xəstəliklərə həsr edilmiş mühazirə, seminar və sərgilər təşkil edir, tədbirlərdə çıxış edən həkim-narkoloq, psixoloq və psixiatrlarlar bu vərdəşin

sağlamlığa vurduğu zərər və ondan yaranan asılılıq barədə məlumat verirlər.

1 dekabr Ümumdünya İİV/QİÇS-lə mübarizə günü

1 dekabr Ümumdünya İİV/QİÇS-lə (Qazanılmış İmmun Çatışmazlığı Sindromu, İnsanda İmmunçatışmazlığı Virusu) mübarizə günüdür. Bu günün qeyd olunmasında əsas məqsəd dünya ölkələrini problemlə mübarizədə bir araya gətirməkdir.

1988-ci ildə təsis edilmiş QİÇS Günü dünya ölkələri səhiyyə nazirlərinin QİÇS-in profilaktikasında əhalinin ümumi məlumatlılığının artırılmasına çağıran sammitindən sonra təsis edilib. Bundan sonra Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı BMT-nin dəstəyi ilə dekabrın 1-ni Ümumdünya QİÇS Günü elan edib. Belə bir günün təsis edilməsi QİÇS-ə qarşı effektiv kampaniyaların birləşməsinə imkan yaradıb.

Ədəbiyyat

Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının dövriyyəsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu: 28 iyun 2005-ci il, № 959- II Q.- Bakı: Qanun, 2013.- 31 s.

“Azərbaycan gəncliyi 2017-2021-ci illərdə” Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 15 sentyabr 2017-ci il // Azərbaycan.- 2017.- 17 sentyabr.- S.12.

“Narkotik vasitələrin, psixotrop maddələrin və onların prekursorlarının qanunsuz dövriyyəsinə və narkomanlığa qarşı mübarizəyə dair 2013-2018-ci illər üçün Dövlət Proqramı”nın təsdiq edilməsi barədə: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 24 iyun 2013-cü il // Azərbaycan.- 2013.- 25 iyun.- S.2.

Narkotiklərlə Mübarizə üzrə 36-cı Beynəlxalq Konfransın 2019-cu ildə Bakı şəhərində keçirilməsi ilə əlaqədar Təşkilat Komitəsinin yaradılması haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, Bakı şəhəri, 15 noyabr 2018-ci il // Azərbaycan.- 2018.- 16 noyabr.- S.2.

Kəngərli, A. Narkotik maddə – ailəvi qırğın “silahı”: məlumat-təbliğat kitabı / Asif Kəngərli [ön söz, red.]; rəssam.: A.Rüstəmov, A.Məmmədli, E.Qocayeva (üz qabığı); foto O.Mustafayev.- Bakı: Mütərcim NPM, 2018.- 98 s.

Kəngərli, A. Alkoqol – sağlamlığın və sağlam həyat tərzinin düşməni / Asif Kəngərli [ön söz, red.]; rəssam.: A.Rüstəmov,

A.Məmmədli, E.Qocayeva (üz qabığı); foto O.Mustafayev.- Bakı: Mütərcim, 2018.- 90 s.

Kəngərli, A. Tütünçəkmə barədə hər şey: məlumat-təbliğət kitabı / Asif Kəngərli [ön söz, red.]; rəssam A.Rüstəmov; foto O.Mustafayev.- Bakı: Mütərcim NPM, 2018.- 62 s.

Narkomaniya, narkobiznes və ona qarşı mübarizədə kitabxanaların rolu: Respublikanın kütləvi və ixtisaslaşdırılmış kitabxanaları, Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemləri üçün metodik vəsait: metodik tövsiyələr / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi; Azərbaycan Milli Kitabxanası tərt. M.Talıbova; ixtisas red. və burax. məsul K.Tahirov; red. A.Abdullayeva.- Bakı: [s. n.], 2012.- 40 s.

Narkomaniya cəmiyyətlər üçün bələdir: buklet / Azərb. Resp. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, “Mədəniyyət Dalğası” İctimai Birliyi.- Bakı: [QHT nəşriyyatı], 2018.- 1 v.

Narkomaniya İİV/QİÇS / Sağlam İnkişaf və Maarifləndirmə İctimai Birliyi; Azərb. Resp. Gənclər və İdman Nazirliyi; tərt. ed. İ.Əsədli; layih. rəhb. A.Xəlilov.- Bakı: Müəllim, 2009.- 39 s.

Narkomaniya sosial bələdir!...: buklet / Azərb. Resp. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, Həkimlər və Təbib Tələbələr İctimai Birliyi.- Bakı: QHT nəşriyyatı, 2018.- 1 v.

Narkomaniya: çətin və erkən ölüm: buklet /Azərb. Respub. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, Dövlətçilik Ənənələrinin Təbliği İctimai Birliyi.- Bakı: [n.y.], 2018.- 1 v.

Narkomaniya və QİÇS-lə mübarizə aktualdır: buklet / Azərb. Resp. Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası, Muğan İnkişafa Yardım İctimai Birliyi.- Ucar: [n. y.], 2018.- 1 v.

Seyidzadə, M. Ölümün bir addımlığında: maarifləndirmə kitabı / Mirbəşir Seyidzadə; tərt. Seyid Ağa; Milli Qəhrəmanların Təbliyinə Dəstək İctimai Birliyi, Azərb. Resp. Prezidenti yanında

Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası.- Bakı: Bayramoğlu, 2014.- 99 s.

Balabəyov, M. Narkotiklərə deyil, kitablara aludə olaq / Mehdi Balabəyov // İki sahil.- 2018.- 25 avqust.- S.14.

Füzuli. Cəmiyyətin bəlası – narkomaniya: Azərbaycanda bu problemə qarşı səmərəli mübarizə aparılır / Füzuli // Olaylar.- 2017.- 13 yanvar.- S.13.

Qədirova, S. Narkomaniya insanın mənəviyyatını məhv edir, “canlı ölü”yə çevirir / Səbinə Qədirova, Zemfira Məmmədova // İki sahil.- 2016.- 6 fevral.- S.14.

Narkomaniya ictimai bəladır // İki sahil.- 2016.- 20 fevral.- S.15.

Narkomaniya cəmiyyəti təhdid edən bəladır // İki sahil.- 2016.- 1 oktyabr.- S.22.

Rus dilində

Александров, Ю. Очерки криминальной субкультуры / Юрий Александров.- Москва: Права человека, 2002.- 152 с.

Велимедова, О. Подростковая наркомания: психологические проблемы / Ольга Велимедова.- Баку: АГПУ, 2005.- 150 с.

Хритинин, Д. Лекции по психиатрии и наркологии / Дмитрий Хритинин.- Москва: БИНОМ, 2019.- 351 с.

Международно-правовые основы противодействия незаконному обороту наркотиков: сборник документов / Сост.: В.С.Овчинский, А.В.Федоров.- Москва: ИНФРА-Москва, 2009.- 624 с.

Сирота, Н. Профилактика наркомании и алкоголизма: учебное пособие для студентов высших, учебных заведений, обучающихся по направлению и специальности психология /

Наталья Сирота, В.М.Ялтонский; рец. А.Ш.Тхостов,
Е.Г.Дозорцева.- Москва: Академия, 2008.- 174 с.

Малахова, Е. Знак беды: наркомания излечима, и это не миф, а реальность / Елена Малахова // Каспий.- 2016.- 20 апреля, № 69.- С.11.

Эфендиев, М. “К борьбе против наркомании и незаконного оборота наркотиков необходимо подходить всесторонне” / Мазахир Эфендиев // Бакинский рабочий.- 2018.- 28 декабря.- С.4.

Mündəricat

Tərtibçidən	4
Narkomaniya haqqında ümumi məlumat	5
Azərbaycan Respublikasının narkomaniya və narkobiznesə qarşı mübarizədə həyata keçirdiyi tədbirlər	8
Narkomaniya və narkobiznesə qarşı mübarizədə kitabxanaların qarşısında duran vəzifələr	14
Əlavələr	29
Ədəbiyyat	40

**Narkomaniya, narkobiznes və ona qarşı
mübarizədə kitabxanaların rolu**

(Əlavə və dəyişikliklərlə)
Metodik vəsait

Nəşriyyat redaktoru: *Mehriban Cəfərova*

Ünvan: AZ-1000 Bakı ş., Xaqani küç. 57
E-mail: contact@anl.az
URL: www.anl.az